

AŞKIN İKİ YÜZÜ: AK VE KARA BÜYÜLERDE AMAÇLAR, ARAÇLAR VE RİTÜELLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

TWO FACES OF LOVE: AN ANALYSIS OF PURPOSES, METHODS, AND RITUALS IN WHITE AND BLACK MAGIC

Berna KOLOT*

ÖZ: Geleceği bilme, kötü talihin önüne geçme, anda olmayanı olur hâle getirme ya da olanı değiştirme gibi istekler insanların farklı arayışlara girmesine sebep olmuştur. Toplum hayatında etkin rol oynayan ve geçmişi insanlığın eski dönemlerine kadar uzanan büyüsel ritüeller, bu arayışlardan bir tanesidir. İnsanlar hastalıklara şifa bulma, evlenme, kısmet açma, çocuk sahibi olma, her türlü şerden korunma ya da başkalarına zarar verme gibi çeşitli amaçlarla büyücü, cinci, hoca adıyla bilinen insanların yardımına başvurur. Bu araştırma, sevilen kişiye kavuşma arzusu, kaderi olarak gördüğü kişiyi elinde tutma isteği ya da reddedilmenin, kavuşamamanın getirdiği nefret ve intikam gibi duygularla aşk için başvuru alan büyülerin incelemesini içermektedir. Bu amaçla büyü üzerine hazırlanmış olan akademik yayınlar, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş, eserlerde yer alan örneklerde aşk niyetiyle pek çok kez büyüye başvurulduğu görülmüştür. Aşkın iyi ve kötü her iki yüzünün görüldüğü bu çalışmada iyi niyet taşıdığı düşünülen büyüler *ak*, kötü niyet barındıran büyüler ise *kara* büyüler adı altında ele alınmıştır. İncelenen metinlerden hareketle insanların aşk içerikli büyülere başvurmadaki amaçları ve bu amaçlar altında yatan toplumsal ve psikolojik etmenler değerlendirilmiştir. Ayrıca büyülerin uygulama ve uygulanma zamanları ile büyüyü oluşturan ve istenilen sonuca varmada etkisi olacağına inanılan materyaller sınıflandırmaya tabi tutulup detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aşk, Nefret, Büyü, Ak Büyü, Kara Büyü

ABSTRACT: The desire to foresee the future, prevent undesirable outcomes, alter what is not present, or change what already exists has led individuals to pursue various paths. Magic and magical rituals, which have played significant roles in society and can be traced back to early human history, represent one of these pursuits. People have sought the help of sorcerers, spiritualist or spiritual healers for various purposes, such as curing illnesses, finding a spouse, opening paths to good fortune, having children, protecting themselves from harm, or causing harm to others. This study focuses on the examination of love-related spells, driven by desires to unite with a loved one, to retain someone they believe to be their destined partner, or by feelings of hatred and revenge stemming from rejection or unrequited love. For this purpose, academic publications, master's and doctoral dissertations on magic were reviewed, and it was found that spells with romantic intentions were frequently employed in the examples provided in these works. In this study, which examines both the benevolent and malevolent aspects of love, spells thought to carry benevolent intentions are categorized as "white magic", whereas those with malevolent intentions are classified as "black magic". Drawing from the texts examined, the

* Dr.-Bağımsız Araştırmacı/Trabzon-b.bernakolot@gmail.com (Orcid: 0000-0003-4573-7682)

motivations behind people's recourse to love-related spells and the underlying social and psychological factors are analyzed. Additionally, the timing of these spells, the rituals involved, and the materials believed to be influential in achieving the desired outcome are classified and examined in detail.

Keywords: Love, Hatred, Magic, White Magic, Black Magic

Giriş

Aşk, yüzyıllar boyunca nedir sorusuna tam manasıyla yanıt bulunamayan, filozofların, mutasavvıfların ve çeşitli bilim insanlarının üzerine açıklamalar yapmaya çalıştığı bir duygu durumudur. Kelime, Arapça 'ışk ve Aramice/Süryanice 'âşak kökünden türemiş olup Türkçede 18. yüzyıla kadar "ışk" biçimiyle kullanılmıştır (Ermis 2008: 63). Türkçe Sözlükte "Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık duygusu" (URL-1) şeklinde açıklanan aşk, mitolojide annesi Yoksulluk, babası Bolluk olan bir varlık şeklinde kişileştirilmiş olarak karşımıza çıkar. İnsanoğluna, insanların birbirleriyle kurdukları ilişkilere umut verip yol gösteren aşkı Mevlânâ ucu bucağı olmayan bir okyanusa benzetirken (Yasa, 2018: 11-12) İbn Sina, Allah da dâhil bütün yaratılmışların esası, varlık ve var oluşun sebebi olarak aşkı görür ve "Bütün mahlûklarda yayılmış doğuştan bir kuvvettir." (Bayrakdar, 1985: 300-302) açıklamasını yapar. Yaratılıştaki sırrı kavramış olan Yunus Emre ise aşkı, "...doğmayan ve doğurmayan, kimseye muhtaç olmadığı hâlde herkesin O'na muhtaç olduğu Allah'ın ta kendisi olarak nitelemektedir." (Açıkel, 2022: 81). İnsanları ilahi aşkla tanıştırmayı önemli bir görev gibi addeden mutasavvıflar için daima ilahi aşk ilk sırada kabul edilmiş olup maddi aşk genellikle ilahi aşka geçebilmek için bir basamak olmaktan öteye geçmemiştir (Soysaldı, 1998: 187). Filozofların da üzerine eğildiği aşkı Platon güzellik, iyilik ve mutluluk şeklinde açıklarken (Yasa, 2018: 11) Arthur Schopenhauer (2003: 19-20) insan neslini sürdürebilmek için kurulmuş bir tuzak olarak görür. Psikiyatrik yaklaşımlara göre de kişileri duygusal yakınlık ve samimiyet yoluyla birbirine bağlayan aşk, aslında insanları cinselliğe hazırlayarak insanoğlunun neslinin devam etmesine hizmet etmektedir (URL-2).

İnsanın varlığını oluşturan binbir çeşitteki his ve duygu durumundan bir tanesi olan aşk onu yalnızca yaşayanın bilip hissedebileceği bir zevk ve hazdır. Aşk üzerine yapılmış pek çok tanımlama, psikolojinin bağımsız bir bilim olarak ortaya çıkmasıyla incelenebilir davranış biçimi hâline gelmiştir. Psikanaliz kuramının öncüsü Sigmund Freud'un aşk için sunduğu insanın bilinçaltında bastırmış olduğu arzu ve isteklerinin bir dışavurumu şeklindeki açıklaması aşka dair yeni tanımlamaların yaratılmasına vesile olmuştur (Geçtan 1990: 14-26). İnsanın hissettiği duygu durumlarından biri olan aşk içerisinde yalnızca sevgi, muhabbet, şevk ve cinsellik barındırmaz. Bu karmaşık duyguya kıskançlık, kin, nefret, kontrol etme ve elinde tutma gibi pek çok arzu eşlik eder. Aşk duygusunun karşılıklı olduğu durumlar

insanlara mutluluk hissini yaşatırken karşılığı olmadığından insanın içerisinde saklamaya çalıştığı karanlık bir yönünü ortaya çıkarır. İnsan, karşılıklı bir aşk içerisinde onu elinde tutabilme hissiyatına sahipken reddedilme ya da karşılığını bulamama durumlarında zorla elde etmeye veya intikam almaya çalışır. Bu ve benzeri duygu durumları insanı, insanlık tarihi boyunca farklı inanç sistemleri ve kültürlerde varlığını sürdüren bir olgu olarak karşımıza çıkan büyüye ulaştırır.

Dünyevi, zorba, tabiata ait unsurlardan doğaüstü varlıklara kadar her zerreyi kendi çıkarları için kullanan büyü, "*Bilinen yollarla sağlanamayan şeyleri elde etmek, birine zarar vermek ya da, zarardan korumak için birtakım gizli güçleri kullanarak doğayı ve doğa yasalarını zorla etkileme amacını güden işlemlerin tümüne..*" (Örnek, 2014: 130) denmektedir. Dinsiz, büyüsüz ve bilimsiz hiçbir toplumun olamayacağını ifade eden Malinowski (1990: 65) büyüü "tekil, özel bir kudret; türünde tek, yalnız insanın içinde bulunan, yalnız büyü sanatıyla serbest bırakılabilen, kendini sesiyle ifade eden ve ayinin uygulanması yoluyla aktarılan bir güç" şeklinde açıklar. Çaresizlik, arzu, nefret, öfke, intikam, kavuşma, kurtuluş gibi çeşitli duyguların etkisiyle yardımına başvurulanan büyüler *sempatik, ak, kara, aktif ve pasif* (Örnek, 1966: 34) olmak üzere beş ayrı başlık altında ele alınmaktadır¹. Büyü üzerine önemli araştırmaları bulunan George J. Frazer (2004: 10, 191), her büyüsel ritüelde kendinden izler barındıran sempatik büyüler *taklit* ve *temas* olmak üzere kendi içerisinde ikiye ayırmıştır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan büyüler, insanların iyi veya kötü niyetlerle aşk için başvurduğu ak ve kara büyülerdir. Ak büyüler "...kişinin veya toplumun yararına olacak şekilde dinden ve dinî araçlardan (kitap, metin, dua, ayet, sure, imam, hoca vb.) yararlanılarak uygulanan bir büyü çeşidi" (Tanyu, 1992: 502) iken "İnsanın hayatına, sağlığına, malına-mülküne, evine barkına, hayvanlarına zarar vermeye yönelik büyüye de kara büyü denmektedir." (Örnek, 1966: 9). İnsanların ak ve kara büyülere başvurmak için oldukça fazla sebebe ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Bu insani ihtiyaçlardan bir tanesi de aşktır. Varoluşun sebepleri arasında zikredilen aşk duygusu, insana iyilik, mutluluk gibi güzel duygular sağlarken nefret, intikam, hüznün, keder hatta ölme ve öldürme isteği gibi karanlık bir dünyanın içerisine de atabilmektedir.

Bu çalışmada aşkın insanı yönlendirdiği yollardan biri olan aşk içerikli ak ve kara büyüler üzerine bir araştırma yapılmıştır. Büyü üzerine yapılan akademik araştırmalar incelenerek aşk içerikli büyü ritüelleri saptanmış, sevgisini ve sevdiği kişinin aşkını garanti altına alma, mutluluğunu devam ettirebilme ya da bozulmuş bir ilişkiyi düzene sokabilme gibi niyetlerle başvurulanan büyüler ak büyü; reddedilmenin verdiği nefretle kişiyi zorla

¹ Büyü tanımları, çeşitleri, büyüünün tarihî seyri, büyüye başvurma nedenleri, din-büyü-bilim ilişkisi ile din-büyü-bilim arasındaki benzerlikler ve farklılıklar hakkında detaylı bilgi için bk. (Adam, 2017; Boratav, 2013, Frazer, 2004; Malinowski, 1990; Örnek, 1966; Örnek, 2014; Tanyu, 1992).

kendine âşık etme, sevenleri ayırma, kişinin cinsel kudretini bağlamaya çalışmak gibi karşıdaki insana zarar verecek büyüler kara büyü adı altında ele alınmıştır. İnsanların bu büyülere başvurmadaki amaçları incelenmiş, bunun altında yatan olası sebepler üzerinde durulmuştur. Ardından büyülerin uygulanış zamanları üzerinde durulmuş ve devamında büyü ritüelleri gerçekleştirilirken yardımına başvurulacak araçlar ele alınarak belirli sınıflandırmalarla detaylı şekilde incelenmiştir.

1. Büyülerde Amaç

Gerçekleştirilen her büyüün bir amacı vardır. Bu yüzden büyüler kendi içerisinde bir sınıflandırılmaya tabi tutulurken amaçları bakımından da değerlendirilir. Böylelikle ortaya ak ve kara büyü ayrımı çıkar. Adlarından anlaşılacağı üzere ak büyüler saflığı, iyi niyeti kara büyüler ise kötülüğü ve art niyeti temsil etmektedir. Bu çalışmaya konu olan niyetin aşk olduğu büyülere bakıldığında iyi niyetli büyüler kadar kötü emelleri gerçekleştirmek uğruna başvurulacak büyülerin de olduğu görülmektedir. Aşk ve sevginin temel amaç olduğu ak büyülerde en sık rastlanan büyüler, sevilen kişinin sevgisini kazanmaya çalışmaktır. Bu amaca benzer diğer niyetler ise birini kendine bağlamak, sevilen insanı elde etmek, iki insanın birbirini sevmesini sağlamak, çiftlerin -evli, nişanlı, sözlü, sevgili fark etmeksizin- muhabbetlerini daim kılmak, aralarının bozulmasına engel olmak, arası açılan çiftleri barıştırmak niyetiyle yapılmaktadır. Bunların yanı sıra evli çiftlere yönelik gerçekleştirilen kara büyülere karşı uygulanan büyüsel pratikler de yine bu kısımda ele alınmaktadır. Aşkın olumsuz tarafıyla karşılaşılacak kara büyülerde damadın cinsel kudretini bağlamaya yönelik olan ve *güvey bağlama* şeklinde adlandırılan büyülere sıklıkla başvurulmaktadır. Çiftlerin cinsel birleşmelerini engelleyerek onlar arasında soğukluk yaratmanın yanında muhabbetlerini bozmak, onları ayırmak, birbirlerinden soğumalarına sebep olmak gibi çeşitli nedenler de yer almaktadır. Bazı büyü pratiklerine bakıldığında kötü amacın sınırlarının ileriye taşındığı anlaşılmaktadır. Sevgisini reddeden insanları büyü yoluyla zorla sever hâle getirme hatta daha ileri giderek kendisini reddeden insanın hastalanıp ölmesine sebep olacak bir büyüye başvurulması bu duruma örnek verilebilir.

İncelenen metinlerden hareketle insanların aşk niyetiyle büyüye başvurma sebeplerinin altında genellikle duygusal ihtiyaçların yattığı görülürken buna çaresizlik, umut veya umutsuzluk ile kontrol arayışının da dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda kişinin çevresi, büyü ile ilgili çevresinden duyduğu 'işe yarar bir yöntem' vb. inanışlar da insanların bu konularda büyüye başvurma ihtiyacı duymasına sebep olmaktadır. İnsanın kaderinde gördüğü kişiye kavuşma isteği ve bunu garanti altına alma duygusu ile kaderinde var olduğuna inandığı ancak kavuşamadığı kişiye kavuşabilmek için başvurduğu zoraki yöntemlerde kaderi değiştirme ya da kaderi sağlama alma hissinin de yattığı anlaşılmaktadır. Gerçek aşk, karşılıklı saygı, anlayış ve doğal bir süreçle oluşur ancak bu durumu kabullenemeyen

insanlar bazen büyüye başvurur ve böylelikle kontrolsüz bir duruma müdahale ederek onu kontrol altına alır. Bu durum kişide psikolojik bir rahatlama sağlarken aynı zamanda kendisinde bir özgüven ve tatmin hissi oluşturur. İnsan zihninin derinliklerine inildiğinde ise büyü yoluyla bazı kişilerin evren bazılarının kader, şans, talih gibi adlarla andıkları bu olgulardaki o enerji ya da gücü kendi lehlerine çevirebileceklerine inandığı da anlaşılmaktadır.

2. Büyülerde Zaman

Mircea Eliade, dinsel insan için iki zaman türünden bahseder. Bunlardan ilki kutsal zaman yani geri döndürülebilir ve ritüellerle her yıl yenilenebilir özelliğe sahip olan ilk mitsel zamandır. İkinci zaman ise dinsellikten yoksun eylemlerin yer aldığı olağan zamansal süre yani kutsal dışı zamandır. Dinsel insan, kutsal zamana geri dönebileceği gibi kutsal dışı zamandan kutsal zamana da geçiş yapabilir. Bu da dinsel insanın döngüsel ve doğrusal olmak üzere iki zaman türü içerisinde yaşadığını gösterir (2017: 63-67). Eliade'nin belirttiği zamanlara büyüler açısından bakıldığında döngüsel zamanın hem uygulama hem de uygulayıcı üzerinde büyüsel bir etki bırakırken aynı zamanda dün ve yarın arasında bir köprü olduğu görülür. Doğrusal zamanda gerçekleştirilen büyülerde ise önemli olanın ihtiyaç anı olduğu ve herhangi bir zaman dilimine sıkıştırılmadığı anlaşılır (Erdal, 2019: 84-89).

Aşk için başvurulak ak ve kara büyülerde gerçekleştirilen büyüsel uygulamalarda bazılarının belirli bir zaman aralığına yahut belirli günlere indirgendiği görülmektedir. Sevdiğine kavuşabilmek, sevgisine karşılık bulabilmek gibi amaçlarla gerçekleştirilen bazı ak büyülerde yapılacak olan büyüün yalnızca 'her ayın 17. ya da 23. Günü' veya 'ayın 7. Günü' şeklinde zaman şartına bağlandığı görülmektedir. Bu şekildeki büyüsel uygulamalarda en sık görülen zamanlı büyülerin günler üzerinden gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ak büyülerde belirli günlerde yapılması gerektiği düşünülen büyülerin çoğunlukla cuma günü yapıldığı görülürken haftanın pazartesi, çarşamba ve pazar günleriyle de sınırlandırıldığı büyülere rastlanmaktadır. Hatta bazı büyülerde belirlenen gün içerisinde sabah, ikindi, yatsı ve Cuma namazı sonrası şeklinde uygulamanın zaman aralığı daha fazla daraltılmaktadır. Sevenleri ayırmak, birinin sevgisini zorla kazanmaya çalışmak gibi kötü niyetlerle yapılan kara büyülere bakıldığında uygulamaların zaman aralıkları ile çok fazla sınırlandırılmadığı anlaşılmaktadır. İncelenen örneklerde oldukça az olmakla birlikte büyüsel ritüellerin günler açısından yalnızca çarşamba ve pazar ile sınırlandırıldığı görülürken gün içinde gidilen daraltmalarda sabah namazından sonra yapılması gerektiği düşünülen yalnızca bir büyü örneğine rastlanmaktadır.²

² Büyü örnekleri için bakınız: *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık 1997: 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 177; Erdal, 2019: 165; Kartopu ve Ünal, 2019: 39; Ordu, 2020: 99, 100), *kara büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 183; Ordu, 2020: 87; Yıldırım, 2022: 72).

Eliade'ye (2014: 374) göre her dinde talihli ve talihsiz günler olabileceği gibi aynı gün içinde bazı anların mükemmel olduğu yoğun, bölünmüş dönemler olabileceği gibi güçlü ve zayıf zamanlar da vardır. Büyü uygulamalarında bazı ritüellerin belirli günlere indirgenmesi günlere yüklenen bu vb. anlamlarla ilgili olabilir. Belli bir zaman dilimi etrafında sınırlandırılan bu büyülerde, belirlenen zamanın yahut günün kutsallığından o günde yapılacak olan büyüsel ritüellerin faydalanabileceğine böylece etkisinin fazla olacağına inanılmaktadır. Zamanın kutsandığı bir anda gerçekleştirilecek olan ritüeller de kutsanmış olacağından etkisinin ve gerçekleşme süresinin zaman kısıtlaması olmayan büyülere nazaran daha hızlı olacağına da inanıldığı düşünülebilir.

3. Büyülerde Kullanılan Araçlar

Birbirinden farklı sebeplerle yardımına başvurulanan büyülerde dinden, doğaya ait her unsurdan faydalandığı gibi doğaüstü varlıklardan da yararlanılmaktadır. Aşk niyetiyle başvurulanan ak ve kara büyüleri bakıldığında büyüsel nesneler hazırlanırken, büyüsel ritüeller gerçekleştirilirken ve büyü sonrası yapılması gereken her durumda çeşitli unsurların kullanıldığı görülmektedir. Bu unsurlar sözler, yazılar, bitkisel, hayvansal, madensel unsurlar ve insanlara ait nesneler arasından seçilmektedir.

3.1. Sözler

a) Dinsel Sözler

Dinle ilgilenmeyen ve dünyevi olarak tanımlanan büyüünün kullandığı araçlara bakıldığında pek çoğu içerisinde dine ait unsurlara ve dinsel ritüellere rastlandığı görülmektedir. Bunlar arasında en sık kullanılanı Kur'an'da yer alan sureler, ayetler, Allah'ın isimleri ile sıfatları ve meleklerin adlarıdır. İslam inancına göre Kur'an Tanrı buyruğudur ve bu yüzden doğaüstü bir kudret olarak kabul edilir. Bu durum Kur'an'a, Allah'ın, peygamberlerin ve meleklerin adlarına majik bir güç kazandırmıştır. Büyüyle vb. uygulamalarla ilgilenen Müslüman halklarda bu unsurlar daima sihirselsel bir güç kaynağı olarak kabul edilmiştir (Örnek 1966: 46). İnsanlar, büyüsel uygulamaların kesin bir sonuca ulaşması, istenilenin doğru şekilde elde edilebilmesi gibi sebeplerden ötürü Tanrı kelamı olması ve bünyesinde olağanüstü güç barındırdığına inanılmasından dolayı dinsel unsurlara başvurmuştur. Aşk maksadıyla başvurulanan ak ve kara büyülerde de söz konusu bu duruma rastlanmakta ayetler, sureler, Allah'ın ve meleklerin isimlerinin çeşitli büyüsel uygulamalarda kullanıldığı görülmektedir.

Birisinin sevgisini kazanmak, birbirini seven iki kişinin mutluluğunun bozulmasını engellemek ve yuvası dağılmış çiftlerin arasını düzeltmek gibi iyi niyet içeren bazı büyüsel uygulamalarda Allah'ın isim ve sıfatlarından yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Bulunan metinler incelendiğinde büyüler

içerisinde *Vedud* (bin, 100, 41³), *Allah* (3, 100), *Gaffar* (70, 345), *Kayyum* (3, 345), *Rakib* (312), *Aliyy* (66), *Rab* (3), *Hay* (3) ve *Baki* (7) isimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Allah'ın en güzel isimleri olarak nitelendirilen 99 ismin arasında bulunmayan ancak Allah'ın isimleri veya sıfatları arasında yer verilen *Hannan*, *Mennan*, *Deyyan* (10) ile dört büyük melek olduğuna inanılan *Azrail*, *Mikail*, *Cebrael*, *İsrafil*'in isimlerinin de ak büyülerde kullanılan ilahi sözler arasında yer aldığı anlaşılmaktadır.⁴ Büyü esnasında kullanılan bu isimler, herhangi bir nesne üzerine okuma (su, ekmek) veya yazma (kâğıt, muska veya tılsım, geyik derisi) ya da belli bir sayıyla havaya doğru üfleyerek okuma şeklinde kullanılmaktadır. Örneklerden hareketle Allah'ın isim ve sıfatlarının ak büyülerde sıklıkla kullanıldığı anlaşılrken kara büyülerde bu tarz dinsel unsurlara rastlanmadığı görülmektedir.

Ak büyülerde *Alak* (21), *Bakara* (*Ayetelkürsi*, 3, 21, 23), *Besmele* (41), *Fatiha* (3, 7, 41), *Felak* (41), *Haşr*, *İbrahim*, *İhlas*, *Kafirun* (7), *Kamer*, *Nas* (41), *Salavat* (3, 11), *Şems*, *Taha*, *Tebet* (7), *Yasin*, *Zilzal* surelerinin tamamı ya da bu surelerin belli kısımlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu dualar büyülerde havaya okuyup üfleme, bir nesne üzerine okuyup üfleme (bal, bakla, pamuk çekirdeği, zeytin yaprağına, kuru üzüm, armut, incir, çiçek, tuz, mum, biber tohumu, nohut, sirke) ve bir yere yazma (kâğıt, gürge kabuğu) şeklinde kullanılmaktadır. Kara büyülere bakıldığında ak büyülere göre dua çeşitliliğinin oldukça az olduğu görülmektedir. Genellikle cinsel istikrarsızlık oluşturmak, sevenleri ayırmak gibi amaçlarla başvurulmuş kara büyülerde *İhlas* (7, 11), *Fatiha* (7), *Fil*, *Felak*, *Nas*, *Taha* ve *Zilzal* surelerinden faydalanılmaktadır. Bu dualar genellikle bir nesne (ip, arpa, kilit, peçete) üzerine okuma ya da kâğıda yazma yöntemleriyle kullanılmaktadır.⁵

İnsanın ya da insanlığın yararı için dinden ve kitap, sure, ayet gibi dinsel unsurlardan faydalanarak uygulanan bir büyü çeşidi (Tanyu, 1992: 502) şeklinde açıklanan ak büyüde çeşitli surelerin kullanılıyor olması doğal karşılanmaktadır. Lakin burada dikkat çeken nokta, insanın zararına yönelik bir büyü çeşidi olan kara büyülerde de ayet ve surelerden faydalanıyor olunmasıdır. Dikkat çeken diğer nokta ise sure ve ayetlerin kullanıldığı büyülerde her duanın belli bir sayıyla okunması hatta bazı duaların farklı büyüde farklı sayılarla okunuyor olmasıdır. Örneğin sıklıkla kullanılan *İhlas* suresi bir büyüde 1 kere, başka büyüde 99 kere ya da *Fatiha* suresi bir

³Parantez içerisinde verilen bu rakamlar, belirtilen sure ve ayetlerin büyülerde kaç kez okunduğunu ifade etmek için kullanılmıştır. Örneklerde sure ve ayetler için bir sayı belirtilmemiş olanlar ise boş bırakılmıştır.

⁴Bk. *Vedud* (Cafer-i Sadık, 1997: 168, 169, 182), *Allah* (Cafer-i Sadık, (1997): 169-170), *Gaffar* ve *Kayyum* (Cafer-i Sadık, (?): 140; Eyuboğlu, 2004: 351-353), *Rakib* (Cafer-i Sadık, 1997: 177), *Aliyy* (Ordu, 2020: 99), *Rab* (Cafer-i Sadık, 1997: 167), *Baki* (Ordu, 2020: 93), *Hannan*, *Mennan*, *Deyyan* (Cafer-i Sadık, 1997: 167) ve meleklerin isimleri (Cafer-i Sadık, 1997: 177; Ordu, 2020: 99).

⁵Bk. *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 167, 168, 170, 172, 173, 174, 177, 178, 180, 181, 183; Eyuboğlu, 2004: 297-298, 351-353; Ordu, 2020: 92, 93, 94, 98, 99, 100), *kara büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 184, 185; Çiftçi, 2007: 73; Erdal, 2019: 126; Örnek, 1966: 83).

büyüde 3, başka büyüde ise 41 kere okunmaktadır. Örnek'e (1966: 47) göre "Bir surenin ya da bir ayetin kutsal gücünü rakamla anlatmaya çalışmanın nedenleri, sistemin herkes tarafından anlaşılmasını önlemek olduğu gibi, ak büyü ile uğraşan kimselerin bu kutsal sözleri olduğu gibi yazıp da, Tanrı sözüne saygısızlıkta bulunmamak endişesinden ileri gelmektedir." İncelenen büyü metinlerinde rastlanan bu sayılar, niyetine göre istenen sonuca daha hızlı varabilme ya da gerçekleşme olasılığını arttırabilme amacıyla daha az ya da daha çok okunuyor olabilir.

b) Tılsımlı/Efsunlu Sözler

Köklü geçmişe sahip psikokültürel bir olgu olan büyü, pek çok şeyden faydalandığı gibi sözden ve sözün tılsımlı/efsunlu gücünden de faydalanmaktadır (Gümüş, 2021: 3). Kutsal nitelik kazandırılan bu efsunlu sözler genellikle olağanüstü varlıkları harekete geçirebilmek veya eldeki sıradan bir nesneyi büyülü hâle getirebilmek için kullanılmaktadır (Erdal, 2019: 93). Büyü esnasında ya da sonrasında kimi anlamlı kimi anlamsız olan ve büyüünün etkisini arttırmaya yönelik ifadeler şeklinde değerlendirilebilecek bu sözlere, aşk niyetiyle başvuru ak ve kara büyülerde de rastlanmaktadır.

Tılsımlı sözlerin ak büyülerdeki kullanımı iki şekildedir. Bunlardan ilki doğrudan büyülü nesneye okuma ile gerçekleştirilir. Örneğin sevdiğine kavuşmak isteyen bir kişinin lale soğanına "*Kökler büyüsün, yapraklar büyüsün, çiçek büyüsün, (kişinin adı) aşkını büyütsün.*" (Yeşilyurt, 2002: 138) ya da belli bir sayı adedince saç, tırnak vb. büyülenecek kişiye ait olan nesne üzerine "*(Kişinin) kalbi (kişinin) kalbine bağlansın.*" (Ordu, 2020: 100) veya "*Kim bu kurşun ateşte nasıl erirse (kişinin adı) dahi aşkından öyle erisin*" (Cafer-i Sadık, 1997: 171) gibi sözlerin söylenmesiyle uygulanmaktadır. Diğer bir kullanım şekli ise büyü esnasında ya da büyüü tamamladıktan sonra büyülenmiş nesneler üzerinden sadece sözlü şekilde dile getirmeyle gerçekleştirilir. Örneğin karabiberin kullanıldığı bir büyü sırasında "*Ben senin aşkından kara sevdaya tutuldum, sen de benim için şu yanan karabiber gibi yan ve bana âşık ol*" (Çiftçi, 2007: 84) denmesi ya da toprağın büyü aracı olarak kullanıldığı sırada "*Kızıl toprak gibi kızsın, sarı toprak gibi sararsın, kara toprak sizi kararı kalmasın, hiç durmasın eğlenmesin gelsin*" (Cafer-i Sadık, 1997: 172) ifadesi tekrarlanmaktadır. Kara büyülerde de tercih edilen efsunlu sözler genellikle büyülü nesne üzerine okuma yöntemiyle kullanılmaktadır. Birbirini seven insanları ayırmak için kullanılan koyun başının üzerine "*Filan ile falan arasındaki muhabbet bu koyun başı burada nasıl çürürse öyle çürüsün*" (Cafer-i Sadık, 1997: 184) denilerek veya yabani pırasa üzerine "*Cinsel gücünü bağladım, şehvetini kırdım, çirkin ettim, pis kıldım*" diyerek düğüm atıp (Ordu, 2020: 81) kişiyi iktidarsız hale getirmek örnekler arasında yer almaktadır.⁶ Ak ve kara büyülerde kullanılan her

⁶ Bk. *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 168, 172, 180, 181; Ordu, 2020: 99), *kara büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 185; Erdal, 2019: 126-127, 165; Örnek, 1966: 83).

efsunlu sözün, büyünün etkisel gücünü arttırmaya yönelik âdeta büyüü tamamlama görevi üstlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tılsımlı sözlerin üzerine okunduğu nesnelerin etkilenecek olan kişilerin yerine geçtiği ve bu sayede büyünün bu nesneler aracılığıyla esas sahibine etki etmesinin amaçlandığı görülmektedir.

3.2. Yazılar / Tılsım ve Muskalar

Arapça *nüşa* kelimesinin Türkçeleşmiş hâli olan ve ‘yazılı şey’ anlamına gelen muska, kötücül güçlerin vereceği zararlardan koruyan, "...prehistorik / çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere kadar pek çok inançta yaygınca görülen büyü ile yakından alâkalı kült nesnelerinden biridir." (Demirci, 2020: 265). Grekçe *telesma* kelimesinden Arapçaya geçen ve "tabiat üstü güçlere, birtakım sırlara sahip olan nesne" anlamlarına gelen tılsım ise "...uygun zaman ve konumdaki aktif semavî kuvvetlerin pasif yer güçleriyle temasa geçerek onları etkilemesi keyfiyeti.." (Çelebi, 2012: 91) şeklinde tanımlanmaktadır.

Aşk içerikli ak büyülerde tılsım kullanımına oldukça sık rastlanmaktadır. Harfler, rakamlar, geometrik desenler, bilinen yahut bilinmeyen bazı dualar, Allah’ın isimleri, Kur’an ayetleri, dört meleğin adı gibi dinsel unsurların yanı sıra büyüü yapan ya da büyünün yapıldığı kişinin annesinin, babasının adlarının da tılsımlar üzerine yazıldığı görülmektedir. Tılsımlar genellikle bir nesne üzerine yazılıp çizilmeyle hazırlanmaktadır ve bu nesnelerin seçiminde herhangi bir sınırlandırma görülmemektedir. Ak büyülerde tılsım yazma ile ilgili örneklerle bakıldığında kâğıt, etkilenecek kişinin bir eşyası (elbise, saç), tarak, nal (at, eşek), bakır parçası, kurşun, bıçak, ekmek, taş, zeytin yaprağı ve ceviz gibi birbirinden farklı materyallerin seçildiği, gerekli sözlerin, harf ve şekillerin bu nesneler üzerine yazılarak tılsımların oluşturulduğu görülmektedir. Aşk içerikli ak büyülerde muska hazırlanmasına bakıldığında muskanın tılsım kadar tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda muskanın hazırlanması için çoğunlukla cinlerle irtibat hâlinde olduğu düşünülen cincilere ya da hocalara başvurulmaktadır. Hazırlanan muskalarda Allah’ın ve meleklerin isimleri, Kur’an’dan sureler, büyüü yaptıranla büyülenecek olan kişinin annesi ile babasının adları, bazı Arap harfleri (elif, dal, cim, sat, sin, ha, tı, ra, şın, mim) ve geometrik desenler kullanılmaktadır. Bu unsurların kullanılmasıyla hazırlanan muskaların bazen bir muşambaya bazen de yeşil veya beyaz kumaşlara kat kat sarıldığı görülmektedir.

Sevenleri ayırma, çiftlerin arasını bozma vb. niyetlerle başvuru kara büyülerde muska ve tılsım kullanımına dair örneklerle bakıldığında muskanın tılsımdan daha fazla tercih edildiği ve tılsımın hazırlanmasında ekmeğin kullanıldığı görülmektedir. Kara büyülerde kişilerin başvurduğu cinci, büyücü ve hocalar muskaların hazırlanmasında çiftin annelerinin isimleri ya da fotoğraflarından, bazı ayetlerden, Arap harflerinden ya da çifte ait tırnak, diş, kıl, saç, sakal veya kan gibi unsurlardan

faydalanmaktadır. Bazı muskaların hazırlanmasında yılan şeklinin veya etkilenecek olan kişileri temsilen onların şekillerinin çizildiği görülmektedir.⁷ Kara büyülerde hazırlanan muskalar genellikle düğümlemekte ya da dikilmektedir. Bu tarz büyülerde domuz yağı ile muskayı yağlama ya da domuz kılı ile muskayı düğümleme gibi işlemlere başvurulmaktadır. Bütün bu uygulamalar, muskanın etkisini arttırmaya, kara büyüü bozma amacıyla yapılan ak büyüye karşı bir sağlama alma çabasıdır.

3.3. İnsana Ait Unsurlar

Araştırmacılar tarafından büyülere dair belirli sınıflandırmalar yapılmış olması her büyüün kendi başına değerlendirilebileceği anlamını taşımamaktadır. Araştırmanın odak noktası olan ak ve kara büyüler, iyi ve kötü niyet açıklamasıyla sınıflandırmaya dâhil edilmiş olsa da bu büyülerde kullanılan pek çok pratikte diğer büyü çeşitlerine yer verildiği görülmektedir. Esas maksadın aşk olduğu ak ve kara büyülerde kullanılan insana ait unsurlar büyü çeşitleri arasında oldukça örneği bulunan temas büyüünü içermektedir. Frazer'a (2004: 191) göre insanın bedeniyle her parçası arasında duygusal bir yakınlık vardır ve kişi bedeninden herhangi bir parçayı kaybetse dahi bu ilişki devam eder. Bu durum temas büyüünün esasını oluşturan parça bütüne aittir ilkesini oluşturmaktadır ve ilkeye göre parçaya sahip olan bütüne de sahip olur. Bu açıdan bakıldığında *"...birinin saçına sahip olan ya da tırnak, kirpik, elbise parçası, diş, pislik, idrar vb. gibi şeylerini elde eden kimse, söz konusu olanın üzerinde olumlu ya da olumsuz büyüsel bir etki gücüne sahip demektir."* (Örnek, 2014: 138). Buradan hareketle büyülerde kullanılan insan unsurlarında esas amacın büyüün etkileyeceği kişi ile nesne arasında bir bağ olduğuna ve bu bağ ile nesneye yapılacak olan her pratiğin doğrudan kişiyi etkileyeceğine inanıldığı anlaşılmaktadır. İncelenen metinlerden hareketle etkilenecek kişinin yerini tutan veya günah keçisi seçilmiş olan insana ait unsurlar arasında ak büyülerde saç, tırnak ve kişiye ait bir eşya; kara büyülerde saç, sakal, kıl, tırnak, diş, kan (kadınlarda bilhassa âdet kanı), kişiye ait bir eşya (iç çamaşırı, kıyafet, ayakkabı) ve idrar gibi unsurların tercih edildiği görülmektedir.⁸

3.4. Bitkisel Unsurlar

Animizm inanç sisteminin gelişmeye başladığı dönemlerde doğada mevcut bulunan, insanlara zarar yahut fayda veren bitki, hayvan ve nesnelerin hareket eder varlıklar olması onların bir ruhla donatılmış

⁷ Bk. *Ak büyülerde* (Cafer-i Sadık, 1997: 169, 170, 171, 174, 175, 176, 177, 178,179, 180,182, 183; Erdal, 2019: 125; Eyuboğlu, 2004: 297-298, 351-353; Ordu, 2020: 93, 98, 99), *kara büyülerde* (Cafer-i Sadık, 1997: 183, 184; Çiftçi, 2007: 73; Erdal, 2019: 126, 162, 165; Ordu, 2020: 86-87, 87).

⁸ Bk. *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 171, 172, 173, 174, 175, 182, 183; Ordu, 2020: 93, 99, 100), *kara büyüler* (Cengiz, 2023: 43, 44, 47, 50; Çiftçi, 2007: 73; Erdal, 2019: 162, 163, 166; Ordu, 2020: 81, 86, 87, 88; Öztekin, 2021: 64; Yıldırım, 2022: 7).

olabileceği inancını yaratmıştır (Malinowski, 1990: 8). Doğadaki her varlığı canlı kabul etme, onların bir ruhu olduğunu varsayma inancı bazı nesnelere kutsallık atfedilmesine ve etraflarında bir kült inancının yaratılmasına vesile olmuştur. Bitkiler ve ağaçlar, canlı olduğu kabul edilip olağanüstülük atfedilen varlıklar arasında yer alır. Belli dönemlerde yenilenebilir özelliği, uzun seneler boyunca varlığını devam ettirebilmesi, heybeti, renkleri, meyveleri vb. pek çok özelliği bitki ve ağaçların kendisinde sihirli bir güç barındırdığı inancını doğurmuştur. İnsanlığın her evresinde ağaçlarda, bitkilerde kendiliğinden var olduğuna inanılan sihirli güç, geçmişten bu güne değin yeme-içme, ilaç yapımı, şifa bulma, hoş kokular yaratma vb. pek çok alanda sıklıkla tercih edilmesini sağlamıştır. Bitkilerin ve ağaçların sık kullanıldığı bir başka alanın büyüsel ritüeller olduğu anlaşılmaktadır. Erdal'a (2019: 105) göre bitkilerin büyü aracı olarak kullanılmasının esas nedeni bünyesinde barındırdığına inanılan sihirli güç ve kolay temin edilebilir olmasıdır. İncelenen metinlere bakıldığında ak ve kara büyü ritüellerinde bitki, bitki meyvesi, ağaç dalı, ağaç yaprağı, ağaç meyvesi gibi ürünler veya bu ürünlerden elde edilen malzemelerden faydalandığı anlaşılmaktadır.⁹

Ak büyülerde kullanılan bitkisel ürünlerin çiçek türlerinden lale ve gül; ağaçlardan dut dalı, gürgen kabuğu, günlük dalı, zeytin ağacı yaprağı, söğüt ağacı yaprağı, defne yaprağı, iğde yaprağı; ağaç meyvelerinden incir, elma, armut, ceviz; bitki meyvelerinden ise biber (Arnavut, beyaz, kırmızı, kara ve toz biber), bakla, üzüm, bulgur, nohut ve soğan olduğu görülmektedir. Kavuşma maksadıyla gerçekleştirilen ak büyülerde bu bitkisel ürünlerin çoğu (lale, çiçek, gül, zeytin ağacı yaprağı, elma, incir, üzüm, armut, biber türleri, bulgur, nohut) üzerine belirli duaları okumak ve üflemek maksadıyla kullanılmaktadır. Okuma yönteminin dışında hazırlanan tılsımı, büyü sözleri, şekilleri vs. üzerine yazma (bakla, günlük, gürgen kabuğu, zeytin ağacı yaprağı, ceviz, karabiber, soğan), büyü yapılırken kullanılan malzemeleri karıştırma aracı (dut dalı), büyüsel işlemi tamamlama (toz biber, elma, soğan), büyülenmiş nesneyi altına gömme (limon ağacı), bir karışım hazırlama (safran bitkisi) gibi yöntemler de kullanılmaktadır. Kötü niyetle yapılan kara büyülerde rastlanan bitkisel ürünlere bakıldığında otlardan domuz ayrığı, dede sakalı ve acı güneş; ağaç dallarından diken dalı ile hınzır yaprağı; ağaç meyvelerinden limon; bitki meyvelerinden arpa, kırmızı ve karabiber, darı, mısır koçanı, yabani pırasa ve havucun kullanıldığı görülmektedir. Kara büyülerde bitkisel ürünlerin genellikle büyü bir karışım hazırlamak (domuz ayrığı, dede sakalı ve acı güneş otları, kırmızıbiber, karabiber, tuz ve limon) için kullanıldığı görülürken üzerine okuma (hınzır ağacı yaprağı, arpa), büyü

⁹ Bk. *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 167, 168, 170, 172, 173, 175, 176, 179, 181, 182, 183, 183; Çiftçi, 2007: 84, Eyuboğlu, 2004: 297-298; Ordu, 2020: 93; Samur, 2024: 23, 24, 25; Yeşilyurt, 2002: 138); *kara büyüler* (Anadol, 1988: 163; Cafer-i Sadık, 1997: 184, 185; Cengiz, 2023: 43; Erdal, 2019: 126-127; 164; Ordu, 2020: 81).

direkt bitkisel ürünle gerçekleştirme (dardağan darısı, mısır koçanı, yabancı pırasa, havuç) ve büyüü tamamlama (diken ağacı dalı) gibi yöntemlerde de kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bir ruhu, bünyesinde barındırdığı majik gücü olduğuna inanılan bitkiler ve bitkilerden elde edilen ürünler büyülerde kullanılarak bu majik gücün uygulanan büyüye etki edeceğine ve dolayısıyla büyüünün istenilen doğrultuda nihayete ereceğine inanılmaktadır. Burada dikkat çeken unsur ak büyülerde kara büyülere nazaran bitkisel ürünlerin daha fazla tercih ediliyor olmasıdır. Bu durum, ak büyülerde kullanılan pratiklerin kara büyülerden daha fazla çeşit içeriyor olmasıyla açıklanabilir. Bilhassa okuma-üfleme pratiğinin sık tercih ediliyor olması, doğada bulunan ve kolay erişilebilen pek çok bitkisel ürünün büyülerde hem doğrudan hem de dolaylı şekillerde kullanılmasını sağlamaktadır.

3.5. Hayvansal Unsurlar

Mağaralardan betonarme binaların içerisine yerleşen insanlık sürecine kadar hayatın her safhasında hayvanlar insanlarla daima bir arada yaşamış, iç içe bir hayat sürmüştür. Kendinde olmayı hayvanlarda gördüğünde onu gözlemleyerek taklit eden insan, hayvanlara karşı bir mücadele vermenin yanında onları evcilleştirerek pek çok yaşamsal faaliyet alanına ortak etmiştir. Aynı dünyayı paylaşma, hayvanların insan yaratısı edebi, felsefi, mitsel ve dinsel olan her türlü metnin içerisine yerleşmesine vesile olmuştur. Aynı zamanda yeme-içme, giyim-kuşam, şifa bulma, tarım, hayvancılık gibi pek çok alanda hayvanların kullanılması da insan yaşamının kolaylaşmasında önemli etmenler arasındadır. Gerçek anlamda bakıldığında hayvanların üstlendiği birçok faaliyetin olduğu görülürken bu önem halk inanışlarında da kendisine yer bulmuş, bazı hayvanlar kutsallaştırılmış bazıları ise lanetlenerek kaçınılması gereken bir varlık olarak kabul görmüştür. Ayrıca bitkilerde olduğu gibi hayvanlarda da sihirli ve gizemli bir güç olduğuna inanılmış, bu güç elde edilmek istenmiştir. Hayvanlarda var olduğuna inanılan bu majik gücün kullanıldığı faaliyetlerden biri büyülerdir. Aşk içerikli ak ve kara büyülere bakıldığında hayvanların doğrudan kullanıldığı uygulamalar görülürken hayvanlara ait uzuvların da tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Ak büyülerde doğrudan hayvanların kullanılmadığı bunun yerine hayvanlara ait unsurlardan faydalandığı anlaşılmaktadır. Büyüsel sözleri üzerine yazmak maksadıyla tavuk yumurtası, at nalı, aşık kemiği kullanıldığı ayrıca amaca uygun okunması gerektiği düşünülen duaların bal üzerine okunması ve son olarak da büyü için kullanılmak üzere kurban edilen yarasanın kanı ak büyülerde kullanılan hayvansal unsurlardır. Her iki taraf için de kötülük barındıran kara büyülere bakıldığında ak büyülere nazaran hayvanların ve hayvanlara ait unsurların daha sık kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kara büyülerde hayvanların canlı şekilde kullanıldığı yöntemler mevcuttur. Bu yöntemlerde hazırlanan büyü nesne kediye, köpeğe ve eşeğe verilmektedir. Böylece büyü nesneyi yiyen hayvan,

büyünün etki edeceği kişinin yerine geçmekte, bir nevi günah keçisi seçilmektedir. Büyünün etkisini göstermesiyle hayvanın başına gelecek olan durum dolaylı şekilde büyüünün esas sahibini de etkileyecektir. Hayvansal ürünlerle gerçekleştirilen büyülere bakıldığında domuz kılı, yılan derisi, köpek dışkısı, kuyruğu ve kılı kullanılırken bunların dışında sık tercih edilen ürünün domuz yağı olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda büyü nü nesnenin üzerine yılan deseni çizilerek gerçekleştirilen büyülerin varlığına da rastlanmaktadır. Büyüsel işlemlerde kullanılan hayvansal ürünlerde hayvanların kanından da yararlanılmaktadır. Bu tarz büyülerde, büyü nü nesne üzerine yılan veya köpek kanı sürülmekte ya da kurban edilmiş bir hayvan kanına bıçak batırılıp kapatılmaktadır. Aynı zamanda kurban edilen horoz ve koyun başları da büyüsel işlemlerde tercih edilmektedir¹⁰. Büyüsel ritüellerde kurban edilen hayvanların tercih ediliyor olması bu hayvanların seçilmiş olduğu ve diğer hayvanlara nazaran majik etkisinin daha fazla olduğu inancıyla açıklanabilir.

3.6. Madensel Unsurlar

Halklar arasında birbirine üstünlük sağlamada, sıradan ya da doğaüstü varlıklara karşı koruyucu niteliği, beslenme kaynaklarına etkisi ve ticaretin gelişimi (Erdal, 2019: 116) gibi konularda önemli unsurlar arasında sayılabilen madenler, bünyesinde tıpkı bitki ve hayvanlarda olduğu gibi doğaüstü bir güç barındırmaktadır. İnsanlar, yaşamsal alanların pek çoğunda yardımına başvurduğu madenlerin bu majik etkisinden faydalanabilmek için büyülerde de kullanma yoluna gitmiştir. "Koruyucu veya doğaüstü güçlere hükmetme gücü veren büyüsel nesnelerin hazırlanmasında dayanıklılığından dolayı madenlerin kullanıldığı görülmektedir." (Bohak'tan akt. Erdal, 2019: 116). Ancak amaçları bakımından ele alınan aşk içerikli büyülere bakıldığında diğer unsurlara nazaran madenlerin çok sık kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

İncelenen örneklerden hareketle sevilen kişiye kavuşma, sevdiğine güzel görünme ve çiftleri barıştırma gibi niyetlerle başvurulacak büyülerde kullanılan madensel unsurlar bıçak, bakır ve kurşundur. Büyüsel ritüellerde tercih edilen bu nesneler genellikle hazırlanacak olan tılsım yerine kullanılmaktadır. Büyüde işe yarayacağı düşünülen dualar, şekiller ya da sayılar bu madensel nesneler üzerine yazılmakta ve böylelikle kişiye etki edecek olan büyüsel nesneler oluşturulmaktadır. Reddeden kişiyi kendine âşık etme gibi zoraki istekler üzerine başvurulacak kara büyülerde tercih edilen madensel nesneler ise bıçak, kilit, makas ve iğnedir. Bu ürünlerden bıçak genellikle duvara ya da hayvan kanına saplanma; iğne, büyü nü nesne üzerinde delikler açma; kilit, damadı bağlamak için büyü nü doğrudan

¹⁰ Bk. *Ak büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 181, 182; Erdal, 2019: 125; Ordu, 2020: 99, 100); *kara büyüler* (Cafer-i Sadık, 1997: 183, 184, 185; Cengiz, 2023: 42, 45, 46; Çiftçi, 2007: 73, 74; Ordu, 2020: 81, 86, 87, 88; Örnek, 1966: 83; Öztekin, 2021: 65).

üzerine uygulama; makas ise üzerine büyüsel sözler okuma ya da açıp kapatma şeklinde kullanılmaktadır.¹¹

3.7. Bunların Dışında Kalanlar

Aşk maksatlı ak ve kara büyüleri bakıldığında söz, yazı, tabiat unsurları vb. nesnelerin yanı sıra yiyecek-içecek ve günlük hayatta kullanılan bazı nesnelerin kullanıldığı görülmektedir. Yiyecek ve içeceklerin araç olarak kullanıldığı ak büyülerde ekmek, şeker, tuz ve su yer almaktadır. Bu unsurlar arasında yazılmış muskayı veya tılsımı içine koymak için kullanılan ekmeğin sık tercih edildiği görülürken diğer ürünler genellikle üzerine belirli duaların okunmasıyla oluşturulan büyü nesne şeklinde kullanılmaktadır. Kara büyülerde kullanılan yiyecek içeceklere bakıldığında ekmek, tereyağı, yoğurt ve tuzun kullanıldığı görülmektedir. Bu büyülerde ekmek tılsım, yoğurt tılsımı yok etmek, tuz ve tereyağı ise büyü nesneyi oluşturmak için kullanılmaktadır. Yeme içme ile ilgili unsurların dışında büyülerde kullanılan farklı nesnelere bakıldığında ak büyülerde mum, tahta kaşık ve mendil kullanımı söz konusu iken kara büyülerde mum ve tahta kaşığa ek olarak ip ve kalıp sabunun büyü nesneyi oluşturmak için kullanıldığı görülmektedir.¹²

Sonuç

Büyü, insanlık tarihi boyunca farklı inançlar, kültürler ve gelenekler içerisinde varlığını sürdüren bir olgu olarak karşımıza çıkar. İnsanlar, hastalıklara şifa bulma, kısmet açma, zengin olma vb. pek çok sebeple büyüye başvurur. Niyetleri bakımından çeşitlilik arz eden büyüleri başvurma sebeplerinden biri de aşktır. Bu çalışmada insanların iyi veya kötü niyetlerle aşk adı altında başvurduğu büyüleri araştırılmış, iyi niyet içerdiği düşünülen büyüleri ak, kötü niyet içerdiği düşünülen büyülerse kara büyü adı altında incelenmiştir. Sevdiğine kavuşabilme, sevdiğini kazanma, birisini kendine bağlama, birbirini seven insanların mutluluklarını daim kılma gibi iyi; evli çiftlerin arasını bozma, birlikte olması istenmeyen kişileri ayırma, kendisini sevmeyen veya reddeden insanları zoraki yolla sever hâle getirme ve intikam alma gibi kötü niyetler büyüye başvurulma sebepleri arasındadır. İnsanların iyi veya kötü aşk maksadıyla büyüleri başvurma sebeplerinin esasında duygusal ihtiyaçların olduğu anlaşılmıştır. Buna ek olarak yaşamını veya kader dediği şeyi kontrol altına alma, onu istediği yöne çevirme arzusu, çaresizlik, umutsuzluk, kendini rahatlatma, özgüven ve tatmin duygusunu sağlama, sevilen kişiyi elde etme, elindeki sevgiyi garanti altına alma gibi

¹¹ Bk. *Ak büyüleri* (Cafer-i Sadık, 1997: 170, 171, 177, 178, 182, 183; Ordu, 2020: 93-93); *kara büyüleri* (Cengiz, 2023: 43, 44; Çiftçi, 2007: 73; Ordu, 2020: 81; Örnek, 1966: 82, 83; Öztekin, 2021: 64, 65; Yıldırım, 2022: 69-70).

¹² Bk. Yeme-içme: *Ak büyüleri* (Cafer-i Sadık, 1997: 140, 168, 169, 174, 178, 179; Erdal, 2019: 128; Ordu, 2020: 98, 99); *kara büyüleri* (Cafer-i Sadık, 1997: 183, 184, 185, Erdal, 2019: 126, 127). Diğerleri: *Ak büyüleri* (Cafer-i Sadık, 1997: 171, 180, 183; Erdal, 2019: 132); *kara büyüleri* (Anadol, 1988: 163, Cafer-i Sadık, 1997: 184; Cengiz, 2023: 42, 43, 46, 47; Çiftçi, 2007: 74; Ordu, 2020: 87, 88; Örnek, 1966: 83; Yıldırım, 2022: 69-70, 72).

duygu ve düşünceler insanların büyüye başvurmadaki sebepleri arasında sayılabilir.

Olacak olayların yahut mevcut durumların seyrini değiştirebileceğine inanılan büyülerde bazı pratiklerin belirli zaman aralıklarına sıkıştırıldığı görülmüştür. Örneğin uygulanan bazı büyüsel ritüellerin yalnızca ayın 7, 17 veya 23. günü veya haftanın yalnızca Çarşamba, Cuma, Pazar günleri yapılması gerektiğine inanılmaktadır. Büyülerde rastlanan bu zamanı daraltma yönteminin, belirlenen zamanın yahut günün kutsallığından faydalanmak ve istenilen sonuca daha hızlı şekilde varabilmek niyetiyle yapıldığı anlaşılmıştır. Niyetin aşk olduğu ak ve kara büyüler üzerine yapılan bu araştırmada, doğaüstü varlıklardan tabiata ait her unsura kadar pek çok nesnenin yahut canlının büyüsel pratiklerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Büyülerde yardımına başvurulanan araçların başında sözlerin (dinsel, efsunlu) ve yazıların (muska, tılsım) geldiği devamında ise bitkisel (lale, gül, dut dalı, gürgen kabuğu, günlük dalı, zeytin ağacı yaprağı, söğüt ağacı yaprağı, defne yaprağı, iğde yaprağı, incir, elma, armut, ceviz, biber -Arnavut, beyaz, kırmızı, kara ve toz biber- bakla, üzüm, bulgur, nohut, soğan), hayvansal (kedi, köpek, eşek, yarası, domuz kılı, yılan derisi, köpek dışkısı, kuyruğu, kanı ve kılı, horoz ve koyun başı), madensel (bıçak, kilit, makas, iğne, bakır, kurşun) ve insana ait (saç, sakal, tırnak, kıl, diş, kan -kadınlarda bilhassa âdet kanı-, kişiye ait bir eşya -iç çamaşırı, kıyafet, ayakkabı- ve idrar) unsurlardan yararlanıldığı görülmüştür. Büyülü nesneyi oluşturmada, büyüü yaparken veya büyü sonrasındaki uygulamalarda kullanılan bu nesnelerin seçiminde herhangi bir sınırlandırma olmadığı ve her birinde sihirli bir gücün olduğuna, büyüün bu sihirli güçle birlikte daha etkili olacağına inanıldığı anlaşılmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki ne kadar çaresizlik, acı, endişe veya kaybetme korkusu içinde dahi olunursa olunsun karşı tarafın hayatına etki edeceğine inanarak ve bunu bilerek büyü vb. yöntemlere başvurmak etik olmamakla birlikte ahlaki değerlerden uzak ve sağlıksız bir arayıştır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Adam, B. (2017). Dua, rukye, havas ilmi, tılsım ve büyü. *Halk İnanışları El Kitabı*, (ed.: D. Arık - A. H. Eroğlu), 286-306, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Açıkel, F. (2022). Yunus Emre divanı'nda aşk, âşık ve maşuk tasavvuru. *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 79-101.
- Anadol, C. (1988). *Tarihten günümüze kadar dünyada ve İslâmiyette halk inanışları büyü (sihir-tılsım)*. İstanbul: Devlet Yayın ve Dağıtım.
- Bayrakdar, M. (1985). İbn Sînâ'da varlık, varoluşun sebebi ve varlığın delili olarak aşk. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1-49), 299-306.
- Bohak, G. (2003). Eskiçağ tılsım taşları ve muskalarında sanat ve güç. (çev.: C. Üster), *P Dergisi*, 29, 8-15.
- Boratav, P. N. (2013). *100 soruda Türk folkloru (inanışlar, töre ve törenler, oyunlar)*. Ankara: BilgeSu Yayınları.

- Cengiz, H. (2023). *Muş ilinde sihir ve büyü uygulamaları*. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelebi, İ. (2012). Tılsım. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 41, 91-94, Ankara: TDV Yayınları.
- Çiftçi, E. (2007). *Kahramanmaraş'ta büyü ile ilgili karşılaştırmalı bir araştırma*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demirci, K. (2020). Muska. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 31, 265-267, Ankara: TDV Yayınları.
- Eliade, M. (2014). *Dinler tarihine giriş*. (çev.: L. Arslan Özcan), İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Eliade, M. (2017). *Kutsal ve kutsal-dışı dinin doğası*. (çev.: A. Berkay), İstanbul: Alfa Mitoloji.
- Erdal, C. (2019). *Türk kültüründe büyüler (Konya örneği)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ermış, H. (2008). *Arapça'dan Türkçeleşmiş kelimeler sözlüğü*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Eyuboğlu, İ. Z. (2004). *Anadolu büyüleri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Frazer, J. G. (2004). *Altın dal dinin ve folklorun kökleri I*. (çev.: M. H. Doğan), İstanbul: Payel Yayınları.
- Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gümüş, Ş. (2021). Türk kültüründe sihir/büyü ve fal: Türk destanlarından örneklerle. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 50, 1-20.
- İmam-ı Cafer-i Sadık (1997). *Yıldızname*. (sadeleştiren: M. Varlı), İstanbul: Esmâ Yayınları.
- Kartopu, S. - Ünal, A. (2019), Büyü ve tabiatüstü güçlere başvurma nedenleri üzerine bir saha araştırması. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 379-399.
- Malinowski, B. (1990). *Büyü, bilim ve din*. (çev.: S. Özkal), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Ordu, B. (2020). *Kütahya'da büyü ve büyü ile ilgili uygulamalar*. Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili bâtil inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (2014). *100 soruda ilkelerde din, büyü, sanat, efsane*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Öztekin, B. (2021). *Anakronik bir olgu olarak büyü ve Van'da büyü uygulamaları üzerine bir araştırma*. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
- Samur, Ş. (2024), Türk kültüründe büyü yapımında kullanılan otlar: Sivas örneği. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 22, 16-30.
- Schopenhauer, A. (2003). *Aşkın metafiziği*. (çev.: Veysel Atayman), İstanbul: Bordo Siyah Felsefe.

- Soysaldı, İ. (1998). Tasavvufta aşk ve marifet. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 187-216.
- Tanyu, H. (1992). Büyü. *TDV İslâm ansiklopedisi*, C. 6, 501-506, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yasa, M (2018). İnsanlık ürünü olumsuzluklar karşısında insan ve aşk. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44, 5-17.
- Yeşilyurt, A. (2002). *A'dan z'ye cinsel rüya yorumları (cinsel büyüler-muskalar)*. İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (2022). *Çanakkale merkez ilçe ve yakın köylerinde falcılık ve büyücülük*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 9 Eylül 2024)

URL-2: <https://psikiyatrizedini.net/viewarticle.aspx?articleid=7610> (Erişim: 15 Eylül 2024)

Extended Summary

Love has long been an emotional state that defies definitive explanation, despite the efforts of philosophers, mystics, and various scientists to elucidate its nature. As one of the myriad feelings constituting human existence, love is a source of pleasure and satisfaction that is uniquely comprehended and experienced by the individual. However, love is not solely composed of affection, enthusiasm, or sexuality. This complex emotion often involves desires such as jealousy, resentment, hatred, control, and possessiveness. While reciprocated love fosters happiness, unrequited love reveals a darker side of the individual, prompting behaviors such as attempts to force or avenge rejection. These emotional states have historically driven humanity toward practices like magic, which persists across diverse belief systems and cultures throughout history. Magic, an enduring phenomenon in human history, manifests in various religious, cultural, and traditional contexts. People resort to magic for a multitude of reasons, such as healing illnesses, seeking fortune, or achieving prosperity. Motivated by emotions like desperation, desire, hatred, anger, vengeance, or longing, magical practices are classified into five categories: sympathetic, white, black, active, and passive magic. This study focuses on white and black magic, employed with good or ill intentions in matters of love. White magic is characterized by its use of religious elements (e.g., scriptures, prayers, verses, imams) to benefit individuals or society. Conversely, black magic aims to harm a person's life, health, property, home, or even animals. The underlying motivations for turning to both white and black magic often stem from emotional needs, one of which is love. Love, considered one of the reasons for existence, can elicit positive emotions such as happiness and goodness. However, it can also plunge individuals into a darker realm of hatred, vengeance, sorrow, and despair, potentially driving them toward destructive desires like killing or self-harm. This research investigates magical practices employed with good or ill intentions under the guise of love. While white magic is used for purposes such as uniting lovers, fostering affection, or ensuring enduring happiness, black magic is intended to separate couples, create discord, force love, or exact revenge. These practices reveal that emotional needs—including the desire for control, self-soothing, confidence, and satisfaction, as well as the wish to secure or gain love—underpin the use of magic. Magical rituals, believed to influence events or alter the course of existing situations, are often confined to specific times. For instance, certain practices are believed to be effective only on the 7th, 17th, or 23rd day of a lunar cycle or on specific days of the week, such as Wednesday, Friday, or Sunday. This restriction is attributed to the perceived sanctity of these times and the intent to achieve

desired outcomes more swiftly. The study identifies a range of objects and entities—from supernatural beings to natural elements—utilized in love-related magical practices. These include spoken and written components (e.g., incantations, talismans), plant-based items (e.g., tulips, roses, olive leaves), animal-derived materials (e.g., bat skin, dog feces), minerals (e.g., knives, locks), and human-related elements (e.g., hair, nails, menstrual blood). These objects, believed to possess mystical powers, are employed in creating enchanted items or performing rituals, enhancing the perceived efficacy of the magic. Nevertheless, resorting to such practices—despite feelings of helplessness, pain, or fear of loss—reflects an ethically questionable and unhealthy search for solutions. Influencing another’s life through such means contradicts moral values and integrity, underscoring the importance of addressing emotional needs through ethical and rational approaches.

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi’nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of “Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)”:

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır./ No support was received from any institution or organization for this article.

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır./*GenAI was not used in this article.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledgment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır./ *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Aauthor’s Note: Yazarın bir notu yoktur./ *There is no author’s note.*

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Makale tek yazarlıdır. / *The article has a single author.*